

श्री. व्ही. टी. पाटील यांचा यथोचित गौरव !

कोल्हापूरचे थोर शिक्षण-महर्षि श्री. व्ही. टी. पाटील यांना डी. लिट् ही पदवी देण्याचा निर्णय शिवाजी विद्यापीठाने नुकताच घेतला आहे. त्याबद्दल श्री. व्ही. टी. पाटील तथा काकाजी यांचे अभिनंदन करण्याबरोबर शिवाजी विद्यापीठाचे कुलपती, कुलगुरु व इतर संबंधितांचेहि

अभिनंदन केले पाहिजे. आजकाल समाजांत कृतज्ञता व गुणग्राहकता दुर्मिळ होत आहेत. वस्तुतः आजही समाजांत विविध क्षेत्रांमध्ये 'आदर्श' आहेत; पण रत्नपाषाणी कमी आहेत. त्यामुळेच 'तुझे आहे तुजपाशी; परि तू जागा चुकलाशी' अशी समाजाची अवस्था बनून जाते. बऱ्याच वेळा पिकते तिथे विकत नाही असेहि घडून येते. म्हणूनच काकाजींना डॉक्टरेट देण्याचा विद्यापीठाचा निर्णय आम्हास अभिनंदनीय वाटतो. काकाजींचे विविध क्षेत्रातील बहुमोल कार्य डोळ्यापुढे उभे राहिले म्हणजे कुणीहि मनुष्य त्यांच्यापुढे नतमस्तक झाल्यावाचून रहात नाही. वाराणा नदीच्या काठावर असलेल्या शिगाव (सध्या जिल्हा सांगली) येथे ३१-७-१९०० रोजी त्यांचा जन्म झाला. पण त्यांचे शिक्षण आणि आजतागायतचे जीवन कोल्हापूरच्या विकासासाठीच खर्च पडले आहे. त्या काळी ग्रामीण भागात शिक्षणाच्या सोयी नसल्यामुळे प्रारंभी त्यांच्या शिक्षणाची हेळसांडच झाली. पण अत्यंत कष्टपूर्वक त्यांनी शिक्षणसाधना करून कायद्याची पदवी संपादन केली. अस्पावधीतच एक बुद्धीमान यशस्वी वकील म्हणून त्यांची स्थापना झाली. सरति आणि कीर्ति त्यांच्यापुढे हात जोडून उभ्या राहिल्या. पण काकाजींचा मूळ पिढीच सांख्यिक कार्यकर्त्यांचा असल्यामुळे ते हळूहळू विविध संस्थांच्या कार्यात मग्न झाले. छ० राजाराम महाराजांना त्यांच्या कर्तृत्वाची यथार्थ जाणीव होती. त्यामुळे त्यांनीही काकाजींना सदैव प्रोत्साहन दिले. कुशाग्र बुद्धी, अमोघ वक्तृत्व, शैलीदार लेखणी, प्रभावी व्यक्तिमत्त्व इत्यादीमुळे काकाजींचे नेतृत्व लोकमान्य झाले. १९३० साली कोल्हापूर नगरपालिकेचे ते लोकनियुक्त सदस्य झाले. १९३३ ते १९३८

या काळांत कोल्हापूरचे नगराध्यक्ष या नात्याने त्यांनी शहर सुधारणेचे अनेक महत्त्वपूर्ण उपक्रम केले. तेव्हापासून त्यांच्या कार्यास अधिकच बहर आला. अनेकविध संस्थांमध्ये त्यांनी नेत्रदीपक कार्य केले व अनेक संस्थांना त्यांनी जन्महि दिला. सेंट्रल हेल्थ सिलेक्शन कमिटीचे अध्यक्ष (१९३२ ते १९३५) सिटी अँड्युलन्स कोअर अध्यक्ष (१९३३), डिस्ट्रिक्ट स्कूल बोर्ड चेअरमन (१९३२-३८) सिटी स्काऊट, असोसिएशन अध्यक्ष (१९३५-४२), मराठा को-ऑप. बँकेचे संस्थापक सदस्य (१९३७), चयन सभेचे सकलक (१९३९), कोल्हापूर जिल्हा लोकल बोर्डाचे अध्यक्ष (१९३९-४८) शेतकरी सहकारी संघाचे संस्थापक-सदस्य (१९४०), कोल्हापूर संस्थान विधानसभेचे सदस्य (१९४२-४५), प्रिन्स शिवाजी एज्युकेशन सोसायटीचे संस्थापक (१९४३), तारावणी विद्यापीठाचे संस्थापक (१९४५) आणि श्री मीना विद्यापीठाचे संस्थापक (१९४६) म्हणून चौफेर त्यांनी कार्य केले. कोल्हापूर शेतमील बाजार समितीचे अध्यक्ष (१९४७-५७), बार असोसिएशनचे अध्यक्ष (१९४९) म्हणूनहि त्यांनी काम केले आहे. १९५२च्या पहिल्याच निवडणुकीत भूदरगड-आजरा मतदार संघातून ते महाशाष्ट्र विधानसभेवर आणि १९६२ साली लोकसभेवर निवडून केले होते. पण नंतर त्यांनी राजकारणाचा त्याग करून शैक्षणिक कार्यावरच लक्ष केन्द्रित केले. बिद्री येथील वृक्षगंगा-वेदगंगा सहकारी साखर कारखान्याची निर्मितीहि (१९५७) त्यांनीच केलेली आहे. स्वातंत्र्य सौदामिनी, स्वराज्यसंरक्षिका तारावणीचा त्यांना ज्वलंत अभिमान असून त्यांच्या नांवाचे महिला विद्यापीठ स्थापन व्हावे म्हणून गेली अनेक वर्षे ते प्रयत्नशील आहेत. आपल्या पत्नीच्या इच्छेनुसार काकाजींनी आपली सर्व इस्टेट शैक्षणिक कार्यास दिली आहे. त्यागाचा हा एक महान आदर्श त्यांनी समाजापुढे ठेवला आहे. आपल्या जीवनातील क्षण आणि क्षण ते मूलींच्या शिक्षणासाठी व्यतीत करीत आहेत. त्यांच्या या ऋषिपुत्र्य कार्याचा समाजाने व शासनानेहि यथोचित गौरव केला पाहिजे. कारण त्यामुळे तरुण पिढीला स्फूर्ति व प्रेरणा मिळेल, तसेच 'याचि देही याचि डोळा' त्यांना तारावणी महिला विद्यापीठ पहाता यावे म्हणूनहि लोकप्रतिनिधी व सरकारने उचित पावले उचलली पाहिजेत. काकाजींना डी. लिट्. देण्याचे शिवाजी विद्यापीठाने त्यांचे स्वप्न साकार करण्यास शुभशकुनच घडविला आहे असे म्हटले तर ते योग्य होईल. आम्ही काकाजींना आदरपूर्वक अभिवादन करून त्यांचे अभिनंदन व अभीष्टचिन्तन करतो.